תוכן עניינים

מבוא 3
הטבות המס בתשלום מזונות 3
החשש מפני תכנוני מס 5
הפתרון המוצע 7
סיכום 7
רשימה ביבליוגרפית 8

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.

מבוא

המחוקק מעניק הטבות מס לאדם המשלם מזונות לקרוביו. אולם בנושא זה חל שינוי במהלך השנים. בעוד שבעבר נהגה באופן בלעדי שיטת הניכויים, שאפשרה לאדם המשלם מזונות לנכות מסך הכנסתו החייבת חלק מהסכום שהוא משלם כמזונות, הרי שכיום שיטת הניכויים הוחלפה בשיטת הזיכויים, ואדם המשלם מזונות יהיה זכאי לנקודות זיכוי בהתאם למפורט בחוק. החלפת שיטת הניכויים בשיטת הזיכויים נעשתה ביחס לאדם החייב במזונות מכוח הדין האישי. לגבי אדם החייב במזונות מכוח חוק המזונות, המחוקק עדיין קובע את שיטת הניכויים, אולם בפסיקה הובהר כי על לשמור על עיקרון השוויון בין נישומים, השיעור המותר בניכוי יהיה מוגבל לשיעור הזיכוי שיכול לקבל מי שחייב במזונות לפי הדין האישי. בעבודה אדון בכל זה, ואטען כי ההסדרים הקיימים כיום מאפשרים לבצע תכנון מס בלתי לגיטימי, ואציע פתרון לכך.

הטבות המס בתשלום מזונות

המחוקק מעניק הטבות מס לאדם המשלם תשלומי מזונות. על פי סעיף 20 לחוק המזונות[1], אדם המשלם מזונות שהוא חייב בהם לפי החוק יוכל לנכות את סכום המזונות ששילם מסך ההכנסה החייבת במס, ובלבד ששיעור הניכוי לא יעלה על מגבלת הניכוי הקבועה בפקודת מס הכנסה[2]. כך קובע הסעיף:

> "**חוייב אדם במזונות על-פי פסק דין או על-פי הסכם שאושר על-ידי בית המשפט בהתאם להוראות חוק זה, יינתן לו ניכוי, לצורך חישוב הכנסתו החייבת במס הכנסה, עבור כל סכום ששילם על-פי פסק הדין או ההסכם האמור, בתנאי שהניכוי לא יעלה על שיעור הניכוי שנקבע בפקודת מס הכנסה, 1947, לגבי אותו סוג של קרובים, ובתנאי נוסף שההגבלות של פקודת מס הכנסה, 1947, על מספר הנתמכים שעבורם אפשר לדרוש ניכוי, לא יחולו במקרה זה**".

הסעיף קובע כי זכות הניכוי של תשלום המזונות תוגבל עד לשיעור הניכוי שנקבע בפקודת מס הכנסה לגבי אותו סוג של קרובים. פקודת מס הכנסה אכן קבעה בעבר זכות ניכוי לגבי תשלומים שמשלם אדם לקרובים מסוימים. כך למשל קבע סעיף 15ג(א) לפקודה: "בחישוב הכנסתו החייבת במס של יחיד תושב ישראל, שהוכיח להנחת דעתו של פקיד השומה, כי בתוך שנת המס היו לו ילדים בחיים שכלכלתם היתה עליו ושלא מלאו להם 20 שנה, יותר לו ניכוי של 250 לירות בעד הילד הראשון, 300 לירות בעד הילד השני, 325 לירות בעד הילד השלישי ו-375 לירות בעד כל ילד נוסף". הפקודה העניקה אם כן זכות ניכוי לאדם שצריך היה לשלם מזונות לקרוביו, אולם הגבילה את זכות הניכוי עד לשיעורים שפורטו בסעיף. בהמשך לכך נחקק סעיף 20 לחוק המזונות, שבו ביקש המחוקק להעניק הטבה מקבילה גם לאדם המשלם מזונות מכוח חוק המזונות ושאיננו חייב במזונות מכוח הדין האישי החל עליו. סעיף 20 לחוק המזונות נועד אפוא ליצור מצב שוויוני בין נישומים המשלמים מזונות לקרובים מכוח הדין האישי לבין נישומים המשלמים מזונות לקרובים מכוח חוק המזונות, ושני סוגי הנישומים ייהנו מאותה הטבת מס בצורה שווה.

אולם ברבות הימים התעוררה בעיה ליישם את סעיף 20 לחוק המזונות[3]. בעיה זו התעוררה לאחר הרפורמה שנעשתה בפקודה בשנת 1975, שכונתה רפורמת בן שחר, במסגרתה נקבע תיקון 22 לפקודה. במסגרת התיקון

---

[1] חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959. (להלן: "**חוק המזונות**").
[2] פקודת מס הכנסה [נוסח חדש], תשכ"א-1961. (להלן: "**הפקודה**").
[3] אהרן נמדר, **מס הכנסה [יסודות ועיקרים]**, (מהדורה רביעית, 2013), בעמ' 460.

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.

הזה הוחלפה שיטת הניכויים בשיטת הזיכויים בקשר לאדם המשלם מזונות לקרוביו. הסעיפים הרלוונטיים כיום בפקודה הם בעיקר סעיפים 36-45 לפקודה, המעניקים הטבות מס בדמות זיכויים ונקודות קיצבה בעד תשלום מזונות שמשלם אדם לקרוביו. כך למשל קובע סעיף 37 לפקודה כיום: "בחישוב המס של יחיד מוטב תושב ישראל, שהוכיח להנחת דעתו של פקיד השומה כי בשנת המס שכלכלת בן זוגו היתה עליו, תבוא בחשבון נקודת זיכוי אחת". סעיף 40(ב) לפקודה קובע: "בחישוב המס של יחיד תושב ישראל שהוא הורה במשפחה חד-הורית שהיו לו ילדים שבשנת המס טרם מלאו להם תשע-עשרה שנה ושכלכלתם היתה עליו, אך אינו זכאי לנקודת זיכוי לפי סעיף 37, יבואו בחשבון... 1.5 נקודות זיכוי בשל כל ילד בשנת לידתו, ו-0.5 נקודת זיכוי בשל כל ילד בשנת בגרותו...". שיטת הניכויים שנהגה בעבר, שאפשרה לאדם המשלם מזונות לקרוביו לנכות את תשלום המזונות או חלק ממנו מסך ההכנסה החייבת, הוחלפה בשיטת הזיכויים, המאפשרת לקבל נקודות זיכוי בגין תשלום המזונות. החלפה שיטת הניכויים בשיטת הזיכויים עוררה בעיה בקשר ליישומו של סעיף 20 לחוק המזונות. למרות התיקון בפקודה, ולמרות שההטבות בפקודה הוחלפו משיטת הניכויים לשיטת הזיכויים, סעיף 20 לחוק המזונות לא תוקן בהתאם, והוא עדיין קובע את ההטבה בדמות שיטת הניכוי. עובדה זאת לכשעצמה לא מעוררת בעיה של ממש, אבל הבעיה נובעת מההגבלה שיש בסעיף 20, המגבילה את שיעור הניכוי עד להגבלה שבפקודה על ניכויים. הבעיה היא שההגבלה שהייתה בפקודה על ניכויים התבטלה, בעקבות ביטולה של שיטת הניכויים כולה. השאלה המתעוררת היא, האם ביטול ההגבלה בפקודה על הטבת הניכוי מובילה למסקנה כי הטבת הניכוי שבסעיף 20 לחוק המזונות הפכה להטבה בלתי מוגבלת, או שמא נאמר שביטול ההגבלה בפקודה על הטבת הניכוי, בעקבות ביטולה של שיטת הניכויים כולה, צריכה להוביל למסקנה כי גם סעיף 20 לחוק המזונות הפך לסעיף בלתי ישים ולא ניתן עוד להעניק את הטבת הניכוי מכוחו.

שאלה זו נדונה בפסק הדין בעניין מילשטיין[4]. בפסק דין זה קבע בית המשפט העליון, כי הרפורמה בפקודת מס הכנסה ותיקון מס' 22 שנעשה בה אינם מבטלים את סעיף 20 לחוק המזונות, וחזקה על המחוקק שאם היה רוצה לבטל את סעיף 20 לחוק המזונות הוא היה עושה זאת במפורש. המשמעות היא שעדיין ניתן לקבל את הטבת הניכוי מכוח הסעיף, לגבי אדם החייב בתשלום מזונות מכוח חוק המזונות. אולם לדעתו של בית המשפט יש ליצור קורלציה וזיקה בין סעיף 20 לחוק המזונות לבין ההטבות שמעניקה הפקודה על פי שיטת הזיכוי, במטרה שאדם לא יקבל הטבה כפולה ובמטרה להשוות בין נישומים. אשר על כן קבע בית המשפט, כי אדם יוכל להנות מהטבת הניכוי שבסעיף 20 לחוק המזונות רק כל עוד הוא איננו זכאי להטבת הזיכוי מכוח הפקודה. לכן הטבת הניכוי שבסעיף 20 לחוק המזונות לא תחול על אדם החייב במזונות קרוביו על פי הדין האישי, וממילא הוא זכאי להטבת הזיכוי מכוח הפקודה.

> אולם מה באשר להגבלת שיעור הניכוי שבסעיף 20, אשר ברור שכבר איננה רלוונטית כיום? בהקשר זה קבע בית המשפט העליון כי ההגבלה עדיין ממשיכה לחול, אולם במקום לקרוא אותה כהגבלה על שיעור הניכוי שלפי הפקודה, יש לקרוא אותה כהגבלה על הטבת הזיכוי שלפי הפקודה. הלומר,

[4] ע"א 2704/99 **משה מילשטיין נ' פקיד שומה תל אביב 1**, (פורסם בנבו, 30.07.03). (להלן: "**מילשטיין**").

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.